

בריתי יצחק • המכון לחוצאת כתבי מורינו הרב יצחק ברנד שליט"א

מצוות כיבוש הר הבית

ברית ויצחק

המכון לרעיונות כתבי מורינו הרב יצחק ברנר שליט"א

מצוות כיבוש הר הבית

מצוות כיבוש ארץ ישראל • מצוות כיבוש הר הבית • תל תלפיות, תל שכל פיורת פונים בו • חיזוק עליה להר הבית והכנה להקריב קרבנות

מצוות כיבוש ארץ ישראל

מצוות כיבוש א"י נוהג בכל הדורות, כמבואר ברמב"ן
(כוספס ד' למאות עשה של ספר המלכות להרמב"ם. ויאלצנו זה צמחא מואמרם, ע"י צמחאמר
האם לריק לכבוש כעת את כל ארץ ישראל) [*]

[*] וז"ל הרמב"ן:

"מצוה רביעית שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם (צמחאמר לג, ד-ה ורמב"ן ע"ס) 'והרשיתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה. והתנחלתם את הארץ'. ונכפל כזה העניין במצוה זו במקומות אחרים, כאמרו יתב' (דברים ה, ח) 'באו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם'.

ופרט אותה להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה, כמו שאמר (שם, ז) 'ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בחר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו'. שלא יניחו ממנה מקום.

והראיה שזו מצוה, אמרו יתב' בענין המרגלים (שם, כא) 'עלה רש פאשר דבר י"י אליהם לך אל תירא ואל תחת. ואמר עוד (שם, ע, כג) 'ובשלח י"י אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם'. וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב (שם, כג) 'ותמרו את פי י"י אליהם ולא האמינתם לו ולא שמעתם בקלו', הוראה שהיתה מצוה, לא יעוד והבטחה.

וזו היא שהחכמים קורין אותה (סוטה פ"ח מ"ו) מלחמת מצוה. וכך אמרו בגמרא סוטה (דף מד ע"ג) 'אמר רב יהודה מלחמת יהושע לכבוש דברי הכל חובה מלחמת דוד להרווחה דברי הכל רשות'. ולשון ספרי (פ' ק"ט) 'וירשיתה וישבתה בה' (דברים י, יד) בזכות שתירש תשב'.

ואל תשתבש ותאמר כי המצוה הזאת היא המצוה במלחמת שבע עממים שנצטוו לאבדם שנ' (דברים כ, ח) 'התגרם תתרימם'. אין הדבר כן. שאנו נצטוונו להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים – נשלים עמם ונעזבם כתנאים ידועים, אבל הארץ לא ננית אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות בדור מן הדורות. וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם, כמאמרם (דברים כג, פ"ח, ה, ד) 'הגרשי פנה והלך לו,

ונתן להם הקדוש ברוך הוא ארץ טובה כארצם זו אפריקי', נצטוונו אנחנו לבוא בארץ ולכבוש המדינות ולהושיב בה שבטינו. וכן אחרי הכריתנו את העממים הנזכרים אם רצו אחר כן שבטינו לעזוב את הארץ ולכבוש להם את ארץ שנער או את ארץ אשר וזולתם מן המקומות – אינם רשאים. שנצטוונו בכיבושה ובישיבתה. ומאמרם (סוטה דף מד ע"ג) מלחמת יהושע לכבוש תבין כי המצוה הזו היא בכבוש.

וכן אמרו בספרי (ס"פ ע"ב, פ"י נ"א) כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר וכו' (דברים י"א, כד), אמר להם כל המקום שתכבשו חוץ מן המקומות האלו הרי הוא שלכם, או רשות בידם לכבוש חוצה לארץ עד שלא יכבשו א"י, תלמוד לומר 'וירשיתם גוים גדלים ועצמים' (שם, כג), ואחר כך 'כל המקום אשר וכו' (שם, כד). ואמרו (ספרי ע"ס) ואם תאמר מפני מה כיבוש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצות נוהגות שם? אמרו: דוד עשה שלא כתורה, התורה אמרה משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבוש חוצה לארץ והוא לא עשה כן.

הרי נצטוונו בכיבוש בכל הדורות.

ואומר אני, כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל עד שאמרו (ת"כ צ"ח פ"ה ה"ד, וכו') כתובת דף קי ע"ג, ופ"ג, מלכים ס"ה) שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה שנאמר (שמואל"א כ, יט) 'כי גרשונ' היום מהסתפח בנחלת י"י לאמר לך עבד אלהים אחרים', וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה הזה שנצטוונו לרשת הארץ ולשבת בה. אם כן היא מצות עשה לדורות, מתחייב כל יחיד ממנו, ואפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד במקומות הרבה.

ולשון ספרי (ר"א י"ב, כט): 'מעשה ברבי יהודה בן בתירה ור' מתיא בן חרש ור' חנניה בן אחי ר' יהושע ור' נתן שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטיה, וזכרו את ארץ ישראל, וזקפו את עיניהם וזלגו דמעותיהן וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה 'וירשיתה וישבתה בה' (דברים כ, ח), 'וירשית לעשות' (שם, י, ג), אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה".

עכ"ל הרמב"ן.

מצוות כיבוש הר הבית

וכאן באנו להוסיף שמצאנו מפורש בחז"ל, שבתוך מצוות כיבוש אי"י כלול ג"כ מצוות כיבוש הר הבית. ואף שאין שום מקום לחלק, מ"מ כתבנו זה לחזק הענין.

דהנה איתא בילקוט שמעוני (תורה, פרשת עקב, רמז תתעד; הוצא בספרי, סוף עקב, צשי"ס קל"ט): "כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה [מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן מִן הַנֶּהָר נָהָר פָּרָת וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם]". [דברים, י"א, כד]. אם ללמד על תחומי ארץ ישראל, הא כבר נאמר 'מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן מִן הַנֶּהָר נָהָר פָּרָת וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן', ומה ת"ל 'כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה'? אמר להם: כל מקום שתכבשו חוץ ממקומות האלו הרי הוא שלכם. או [אינו אלא] רשות בידן לכבש חוץ לארץ ישראל עד שלא יכבשו ארץ ישראל? ת"ל (ס"ג, כג) 'וַיִּרְשְׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֻלִּים וַעֲצָמִים מִכֶּם', ואחר כך 'כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה'. שלא תהא ארץ ישראל מיטמא בגלוליהם ואתם חוזרין ומכבשין חוצה לארץ, [אלא משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבש ח"ל]. הרי שכבשו חוצה לארץ מנין שמצות נוהגות שם? הרי אתה דן, נאמר כאן 'יִהְיֶה', ונאמר להלן 'יִהְיֶה', מה 'יִהְיֶה' האמור להלן מצות נוהגות שם, אף 'יִהְיֶה' האמור כאן מצות נוהגות שם. ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצות נוהגות שם? אמרת דוד עשה שלא כתורה, התורה אמרה משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבש חוצה לארץ, הוא לא עשה כן אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובה, ואת היבוסים סמוך לירושלים לא הוריש. אמר לו המקום, את היבוסים סמוך לפלטרין שלך לא הורשת, היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובה". עכ"ל.

ה"יבוסים" הכוונה למקום המקדש, כמ"ש (שמואל"ב, כד, יח): "וַיָּבֵא גֹד אֶל דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה הָקֵם לָהּ מִזְבֵּחַ בַּגֶּרֶן אַרְוֶנָה הַיְבֹסִי: (י"ט) וַיַּעַל דָּוִד כְּדַבֵּר גֹּד כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה': (כ) וַיִּשְׁקֶף אַרְוֶנָה וַיֵּרָא אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת עֲבָדָיו עֹבְרִים עָלָיו וַיֵּצֵא אַרְוֶנָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ אֲפִיו אֲרָצָה: (כ"א) וַיֹּאמֶר אַרְוֶנָה מִדּוֹעַ בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר דָּוִד לִקְנוֹת מַעֲמָד אֶת הַגֶּרֶן לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַה' וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל הָעָם: (כ"ב) וַיֹּאמֶר אַרְוֶנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וַיַּעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רֹאֵה הַבֶּקֶר לַעֲלֹה וְהַמֵּרְגִים וְכִלֵּי הַבֶּקֶר לַעֲצִים: (כ"ג) הִפֵּל נֶתַן אַרְוֶנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אַרְוֶנָה אֶל הַמֶּלֶךְ ה' אֱלֹהֵי יִרְצֶךָ: (כ"ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אַרְוֶנָה לֹא כִי קָנוּ אֶקְנֶה מֵאוֹתָךְ בְּמַחִיר וְלֹא אֵעֲלֶה לָהּ אֱלֹהֵי עֲלֹת חֲנָם וַיִּקֶּן דָּוִד אֶת הַגֶּרֶן וְאֶת הַבֶּקֶר בַּכֶּסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים: (כ"ה) וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַה' וַיַּעַל עֲלֹת וּשְׁלָמִים וַיַּעֲתֶר ה' לְאָרֶץ וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל". ורואים מכל זה שזה היה היבוסים שהיה במקום המקדש.

וכן מבואר בספר יחזקאל, שפלטרין של מלך היה סמוך למקום המקדש, שמשום זה, ציוה הקב"ה בבנין יחזקאל להרחיב הר הבית לשלש אלף אמות על שלש אלף

אמות כדי שהמלך לא יבנה הפלטרין שלו סמוך למקום המקדש, כמו שעשו בבית ראשון, שעיי"ז שהפלטרין היה סמוך למקום המקדש גרמו חטאי המלך לסילוק שכינה, וממילא בבית שלישי יצטרכו לעשות הר הבית גדול מאוד, ועיי"ז מוכרח המלך להרחיק הפלטרין שלו רחוק, ולא יגרמו עוונותיו לסילוק שכינה.

כעת אנו מביאים הפסוקים (יחזקאל מ"ב, ט"ו) שהר הבית בבנין יחזקאל הוא שלש אלף אמה על שלש אלף אמה: "וְכָלֶה אֶת מִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי וְהוֹצִיאֲנִי דֶרֶךְ הַשָּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּמִדָּדוֹ סָבִיב סָבִיב: (ט"ו) מִדָּד רֹחַ הַקָּדִים בִּקְנֵה הַמֶּדָּה חֲמִשׁ אֲמוֹת מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמֶּדָּה סָבִיב: (ט"ז) מִדָּד רֹחַ הַצָּפוֹן חֲמִשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמֶּדָּה סָבִיב: (י"ח) אֶת רֹחַ הַדְּרוֹם מִדָּד חֲמִשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמֶּדָּה: (י"ט) סָבִב אֶל רֹחַ הַיָּם מִדָּד חֲמִשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמֶּדָּה: (כ) לְאַרְבַּע רוֹחוֹת מִדָּדוֹ חוֹמָה לוֹ סָבִיב סָבִיב אֶרֶץ חֲמִשׁ מֵאוֹת וָרֶחֶב חֲמִשׁ מֵאוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ לַחֹל."

"קנה אחד" היה שש אמות, כמבואר ביחזקאל (מ"ב, ט"ו) "וְהָיָה חוֹמָה מִחוּץ לַבַּיִת סָבִיב סָבִיב וְכִיד הָאִישׁ קֵנָה הַמֶּדָּה שֵׁשׁ אֲמוֹת בָּאֶמָּה וְטִפַּח וַיִּמַּד אֶת רֹחַב הַבִּנְיָן קֵנָה אֶחָד וְקוֹמָה קֵנָה אֶחָד."

וכעת אנו מביאים הסיבה למה צריך לעשות היקף גדול כ"כ, והרי בבית שני היה הר הבית רק חמש מאות אמה על חמש מאה אמה, כמבואר במסכת מידות (פ"ג, ט"ז) "הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה". והסיבה שבבית שלישי יהא הר הבית יותר גדול כדי שחטאי המלך לא יעכבו השראת השכינה.

כמ"ש (יחזקאל מ"ב, ט"ז): "וַיֹּלֲכֵנִי אֶל הַשָּׁעַר שֶׁעַר אֲשֶׁר פָּנָה דֶּרֶךְ הַקָּדִים: (ט"ז) וְהָיָה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוּלוֹ קָוָל מֵיָם רַבִּים וְהָאָרֶץ הָאִירָה מִכְבֹּדוֹ: (י"ח) וּכְמֵרָאָה הַמֶּרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי כְמֵרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי בָבָאִי לְשַׁחַת אֶת הָעִיר וּמֵרָאוֹת כְּמֵרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נָהָר כְּבֹר וְאֶפֶל אֶל פָּנָי: (י"ט) וְכְבוֹד ה' בָּא אֶל הַבַּיִת דֶּרֶךְ שָׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים: (כ) וַתִּשְׁאַנִּי רוּחַ וַתִּבְיֵאֲנִי אֶל הַחֲצֵר הַפְּנִימִי וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד ה' הַבַּיִת: (כ"א) וְאֶשְׁמַע מִדְּבַר אֱלִי מִהַבַּיִת וַאֲשִׁי הָיָה עִמָּד אֶצְלִי: (כ"ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אֶת מְקוֹם כְּסֵאִי וְאֶת מְקוֹם כְּפֹת רַגְלֵי אֲשֶׁר אֲשַׁכֵּן שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל שֵׁם קָדְשִׁי הֵמָּה וּמִלְכִּיהֶם בְּזוּתָם וּבִפְגָּרֵי מִלְכִּיהֶם בְּמוֹתָם: (כ"ג) בְּתָתֶם סֶפֶס אֶת סִפִּי וּמִזוּזָתָם אֶצְלִי מִזוּזָתִי וְהִקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם וְטִמְאוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי בְּתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְאָכַל אֶתֶם בְּאִפִּי: (כ"ד) עֲתָה יִרְחֲקוּ אֶת זְנוּתָם וּפְגָרֵי מִלְכִּיהֶם מִמֶּנִּי וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם". ופירש רש"י (יחזקאל מ"ב, ט"ז): "עֲתָה – עַל כְּרַחֵם יִרְחֲקוּ אֶת זְנוּתָם שֶׁהַבְדֵּלִי לִי הִיָּקֵף גָּבוּל גָּדוֹל סָבִיב."

ועכ"פ רואים מכאן שבבית ראשון היה הפלטרין של המלך סמוך לבית המקדש, ומזה אנו לומדים שמה שכתוב במדרש (ילקוט שמעוני כ"ב, ט) שסמוך לפלטרין לא הורשת, שהכוונה למקום המקדש, שכולל הר הבית. ואי"כ לומדים מכאן שיש חיוב לכבוש מקום המקדש, שהרי באים בטענות על דוד המלך למה לא כבש מקום המקדש.

[*] הוסיפו את המשך הפסוק.

נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד. אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא: מאי קראה (שיר השירים, ד, ד) 'כְּמִגְדֹל דְּיָדִיד צְנָאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת', תל שכל פיות פונים בו". ע"כ.

ובירושלמי איתא (פרק פ"ד): "נמצאו כל ישראל מתפללין אל מקום אחד, הה"ד [שע"י נ"ו, ז] 'כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים'. אמר ריב"ל: 'הוא הִתְיַכֵּל לְפָנָי' [מלכים"א, ח, יח] לפנים היכל שכל הפנים פונים לו. עד כדון בבינינו, בחורבנו מניין? א"ר אבון [שיר השירים ד, ד] 'בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת' תל שכל הפיות מתפללין עליו".

בימים האחרונים, ע"י הפיגוע בהר הבית (כ' תמוז תשע"ז), ושמשלת ישראל החליטה לעשות בידוק ע"י העמדת מגנטומטרים בכל שערי הר הבית לכל הערבים, והערבים מסרבים לקבל זה, משום שטוענים שזה מבטל את השלטון שלהם בהר הבית, וכל העולם כולו מדבר ומסתכל על הר הבית. בענין זה לא משנה מה העמדה של כל אחד, אם חושב שזה סיבה לחזק את העליה להר הבית או בהיפוך, וכן אם צריך להמשיך הבידוק או לא. דבר אחד שווה לכולם, שכולם מדברים על הר הבית, כל היהודים, וכל הגוים בכל העולם. ונאמר (תהלים קל"ה, ט) "אִם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי", היינו שאחד מן הקלקולים הגדולים הוא אם שוכחים את ירושלים, וכעת שכולם מדברים על ירושלים ובעיקר על הר הבית מבטלים את השכחה, ובשעה שמדברים על זה, כבר יש שמזכירים שבעצם זה המקום שבו עמדו בית ראשון ובית שני ואי"ה יעמוד גם כאן בית השלישי שנזכה בקרוב לבנות אותה.

ובזה אפשר לומר משמעות נוספת בענין "שכל הפיות פונים בו", שזה לא רק בתפילה, אלא עצם התעסקות בכל העולם בנושא הר הבית, נתקיים בזה שכל הפיות פונים בה.

חיזוק עליה להר הבית והכנה להקריב קרבנות

כ"ה המצב הזה שנתחזק כעת האחיזה היהודית בהר הבית, זה מחזק שאנו יותר קרובים להקרבת קרבנות ולבנין בית המקדש. וזה צריך לדבר אותנו ללמוד יותר עניני קרבנות, כדי שבזמן שזה יהא אפשרות למעשה, כבר אפשר לבנות מזבח ולהקריב קרבנות. וע"י בחתם סופר (יו"ד סי' רנ"ו) על האפשרות להקריב קרבנות בזמן הזה, וכן בחזו"א (ח"ט סי' ק"ז). רק שבזמנם לא היה רשות מן השולטים להקריב, וכעת אנו יותר קרובים לזה, אף שעדיין לא נותנים רשות להקריב. ועכ"פ יש חיוב להשתדל בכל המובנים בין בחלק הלימוד המעשי ובחלק העשיה להכנת הקרבת קרבנות.

וע"כ במאמר **אליהו הנביא ומשיח, הגאולה תבוא היום אם בקולו תשמעו**, שהכוונה שצריך לקיים המצוות שכולל עליה להר הבית והקרבת קרבנות ובנין בית המקדש כשזה אפשרי, אף אם אליהו הנביא ומשיח לא באו כעת, ואח"כ יבואו אליהו ומשיח.

הנה בענין כיבוש יש כמה דרגות, יש שלטון גמור, ויש שלטון חלקי בכמות ובאיכות, וכן בענין מעלי מיסים, שהגוים נשארו אבל נתחייבו מיסים לישראל, יש ספק בירושלמי אם נחשב ככיבוש (שנשיית פ"ו הל' א, והמ"א פ"ג הל' א), וע"י חזו"א (שנשיית סי' ג ס"ק א, וס"ק יט) שכתב שלמסקנא זה כן נחשב כיבוש. ועכ"פ כל מה שעם ישראל שולט יותר על הגוים, מתקיים בזה יותר מצוות כיבוש א"י.

ולכן, כעת שהנהיגו לעשות בדיקות מגנטומטרים על כל ערבי שנכנס להר הבית, יש בזה שני תיקונים גדולים, **אחד** שזה מציל שלא יעשו פיגועים בהר הבית ומחוץ לה. **שנית**, יש בזה גם מצוות כיבוש של הר הבית שאנו מצווים, אף שבינתיים אין אפשרות לגרש אותם לגמרי, מ"מ עצם הבידוק הוא כיבוש חלקי. וזה בעצם הסיבה למה הערבים מתנגדים לזה, אף שבכל העולם כולו לא מתנגדים לבידוק אפילו במכה.

על-כן צריך לחזק כל מי שיכול להשפיע, שלא יוותרו על הבידוק בהר הבית, בין מצד מניעת פיגועים, ובין מצד כיבוש א"י שכולל כיבוש מקום המקדש. [כעת החליטו להחליף הבידוק של המגנטומטרים לדברים אחרים, ומ"מ יש בזה מקצת שליטה, ונראה בהמשך מה התוצאה של זה [***].

וע"י במאמר **זכריה הנביא - בית המקדש יבנה בידי אדם**, על הסתירות בין המקורות שבית המקדש יבנה ע"י משיח, ובין המקורות שבית המקדש יבנה לפני ביאת המשיח. שמה שנאמר לפני ביאת משיח, זה בצורת בית שני, שאי"צ הוספות העזרה. ואילו מה שנאמר שמשח יבנה, זה בצורת בית שלישי, כמו ביחזקאל שיש הוספת עזרה, ולזה צריך מלך ונביא, ע"י שבועות (דף יד ע"ב).

תל תלפיות, תל שכל פיות פונים בו

משמעות נוספת במאמר חז"ל.

איתא במס' ברכות (דף ל"ט א) "תנו רבנן: סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות - יכוין לבו כנגד אביו שבשמים, שנאמר (מלכים"א, ח, מד) 'וְהִתְפַּלֵּלוּ אֵלַי'; היה עומד בחוץ לארץ - יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר (שם, מח) 'וְהִתְפַּלֵּלוּ אֵלַי דֶּרֶךְ אֲרָצִים'; היה עומד בארץ ישראל - יכוין את לבו כנגד ירושלים, שנאמר (שם, סג) 'וְהִתְפַּלֵּלוּ אֵלַי ה' דֶּרֶךְ הָעֵיר אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ'; היה עומד בירושלים - יכוין את לבו כנגד בית המקדש, שנאמר (דברי הימים"ב, ו, לב) 'וְהִתְפַּלֵּלוּ אֵל הַבַּיִת הַזֶּה'; היה עומד בבית המקדש - יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים, שנאמר (מלכים"א, ח, לב) 'וְהִתְפַּלֵּלוּ אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה'; היה עומד בבית קדשי הקדשים - יכוין את לבו כנגד בית הכפורת; היה עומד אחורי בית הכפורת - יראה עצמו כאילו לפני הכפורת. נמצא: עומד במזרח - מחזיר פניו למערב; במערב - מחזיר פניו למזרח; בדרום - מחזיר פניו לצפון; בצפון - מחזיר פניו לדרום.

[*] (הוספה ה' באב): לצערינו הרב, הסירו בין המגנטומטרים ובין המצלמות, וצריך למחות נגד זה.